

Celostátní síť pro venkov

Zpráva z odborného poznávacího zájezdu ASZ okresu Litoměřice po slovenských farmách čerpající zejména investiční podpory z evropských fondů, za podpory Celostátní sítě pro venkov

(cíle cesty: získání poznatků zejména ke způsobu hospodaření, provedených investicích do zemědělství vč. zpracování produkce a mechanismu odbytu, systém kooperace, diverzifikace činností, ekonomická efektivnost, aj. – za účelem vzájemného srovnání)

Termín: 22. – 26. 6. 2014

Počet účastníků: 19 osob

Struktura účastníků: členové ASZ a dalších organizací z celé ČR, členové obecních samospráv

Program: podrobná prohlídka 14 farem převážně podpořených z PRV na Slovensku

Organizace: Poznávací zájezd byl připraven v rámci Celostátní sítě pro venkov

Asociace soukromého zemědělství okresu Litoměřice a Regionální pracoviště CSV Litoměřice

Itinerář:

22. června 2014

7,39 odjezd z Prahy

vlak

11,50 příjezd do Bratislavy

přejezd 60 km

14,00 Farma rodiny Petříčkových, Siladice

přejezd 25 km

17,30 Farma rodiny Loveckých a Slobodné vinárstvo Majer, Zemianské Sady

přejezd 25 km

Hotel Relax Inn, Šoporňa - Majšín (ubytování)

23. června 2014

8,30 Rodinná farma Francisciových, Košúty

přejezd 35 km

11,00 Rodinná biofarma Agrokrub, Hrubý Šúr

přejezd 25 km

15,30 Rodinná farma Pémových, Patince

přejezd 100 km

Vintop Karko, Búč (ubytování)

přejezd 20 km

24. června 2014

8,30 Južné Sady, Kravany nad Dunajom

přejezd 5 km

13,00 Ekologická farma Jaroslava Roziaka, Michalková

přejezd 140 km

15,30 Rodinná farma Sedliakových, Velká Lúka

přejezd 10 km

přejezd 50 km

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

Turčianské Teplice (ubytování)

25. června 2014

9,00 Ekologická farma Borise Baláža, Sklené

20,00 Diskuse s farmáři a starosty z okresu Svidník, Roztoky

Podduklianské osvetové stredisko, hvězdárna Roztoky (ubytování)

přejezd 10 km

přejezd 170 km

26. června 2014

8,00 Rodinná farma Hutka AGRO BESKYD, Vyšný Mirošov

10,00 Komunálne poľnohospodárske družstvo, Šarišské Čierne

15,00 Rodinná farma Jána Sokolyho, Stanča

17,00 Farma Dubina, Čelovce

19,00 Vinarstvo Tokaj Macík, Malá Trňa

22,08 odjezd z Košic

přejezd 10 km

přejezd 10 km

přejezd 115 km

přejezd cca 5 km

přejezd cca 5 km

přejezd cca 45 km

vlak

27. června 2014

7,37 příjezd do Prahy

EVROPSKÝ ZEMĚDĚLSKÝ FOND PRO ROZVOJ VENKOVA:
EVROPA INVESTUJE DO VENKOVSKÝCH OBLASTÍ

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

CELOSTÁTNÍ SÍŤ PRO VENKOV

Obecné informace o zemědělství na Slovensku

Velkým problémem Slovenska jsou následky někdejšího používání uherského práva. Institut dědického práva, kdy se majetek dělil mezi všechny dědice rovným dílem, totiž měl za následek značné rozdrobení půdy, s nímž se Slovensko potýká dodnes. To má neblahý vliv na podíl pronajaté půdy, protože vlastníci než aby začali sami hospodařit na tak malé ploše, raději půdu pronajmou. Dalším z praktických důsledků je také nemožnost získat dotace na některé pozemky, protože minimální plocha bloku pro získání přímé platby je stanovena na 0,3 ha, což díky roztržitosti pozemku velká část bloků nesplňuje. Tento stav by měly napravit pozemkové úpravy, stejně jako v České republice ale postupují jen velmi pomalu a ze zhruba 800 naplánovaných KPÚ jich je hotová přibližně pětina.

Průměrná výměra rodinné farmy je kolem 17 hektarů. Největší farmy jsou pak na východním Slovensku, kde se průměr pohybuje až kolem 170 ha. Asi 90 % půdy, na níž slovenští farmáři hospodaří, je v nájmu. Nájem se na Slovensku pohybuje v rozpětí od 20 EUR/ha v horských neúrodných oblastech po zhruba 150 EUR/ha úrodné půdy v řepařské oblasti. V průměru nejvyšší nájem za půdu si podle informací zdejších zemědělců účtuje církve.

Od 1. července platí nový zákon, který nastavuje pravidla při prodeji a darování půdy. Nově má mít předkupní právo na každý pozemek o výměře nad 2.000 m² mimo intravilán kupující, který je aktivním zemědělcem minimálně tři roky. Podle vlády má jít o ochranu slovenské půdy před spekulativními nákupy. Přednostní právo na nákup půdy budou mít družstva, agropodniky a SHR, kteří hospodaří v daném katastru, následně zemědělci z katastrů sousedních a pak všichni ostatní zemědělci. Teprve pokud nikdo z těchto tří skupin o pozemek neprojeví zájem, může být půda nabídnuta dalším zájemcům.

Dalším neblahým faktorem, který má vliv na strukturu slovenského zemědělství, jsou chybějící zpracovatelské podniky. Cukrovary na Slovensku zůstaly pouze dva, nejsou zde žádná větší jatka. To je jednou z příčin velkého poklesu počtů chovaných zvířat. Dánové zde obsadili 40% trhu s vepřovým masem, když sem přesunuli část svých chovů. Mze se snaží přes dotace živočišnou výrobu podporovat, ale ani tak nemohou malí zemědělci velkým podnikům konkurovat.

Slovenské zemědělství má podobně jako u nás také problém s pomalou generační obnovou venkova a chybějícím středním zemědělským stavem. Evergreenem také byly mezi slovenskými sedláky, podobně jako u nás, stížnosti na administrativu.

Protože cesta po Slovensku byla zaměřena na návštěvy rodinných farem, informace k Programu rozvoje venkova, které jsme se na farmách dozvěděli, se týkaly také především problematiky menších farem a rodinných hospodářství. Největším tématem rodinných farem se v průběhu realizace PRV 2007 – 2013 stala aféra kolem nespravedlivého nastavení bodového systému, který diskriminoval soukromě hospodařící rolníky, a výsledkem byla eliminace téměř všech žadatelů – fyzických osob

s výjimkou vinařů. Bodový systém zvýhodňoval především velké podniky s živočišnou výrobou a pěstováním speciálních plodin a mezi úspěšnými žadateli tak bylo pouze 2,7 % SHR. Situace SHR byla o to tíživější, že slovenské PRV bylo nastaveno tak, že ihned po vyhlášení výzvy bylo možné nakupovat, takže žadatel často nejdříve investoval a pak teprve žádal o dotaci a spouště farmářů se to následně vymstilo, když dotaci nakonec nezískali a stroje museli vrátit. Téměř půl roku trvalo, než se zástupcům SHR podařilo situaci změnit, nakonec pomohla stížnost na Evropský úřad pro boj proti podvodům (OLAF). Závazek Slovenské republiky vůči EU totiž byl, že z PRV bude podpořeno 2.000 podniků a už po vyhlášení výsledků první výzvy bylo rozděleno 85 % celé částky na pouhých 600 projektů. Jednou z příčin bylo o příliš vysoké nastavení maximální částky na projekt ve výši 3 mil. EUR. Mnoho žadatelů tak v jedné žádosti měla investici na několik strojů. Po přenastavení podmínek bodování nakonec v první výzvě uspělo 44 původně vyřazených žadatelů z řad fyzických osob.

Pokud se týče jednotlivých opatření, týkajících se především rodinných farem, slovenští zemědělci postrádali v uplynulém období PRV opatření podporující mladé a začínající farmáře. Jedinou

podporou této skupiny bylo 10% navýšení finanční alokace u každé získané dotace (kterých ale nebylo vzhledem k nastavení obecných bodovacích pravidel příliš). V aktuálně připravovaném PRV by již podpora mladých začínajících být měla – přislíbena byla původně podpora 70 tisíc EUR po dobu pěti let, částka ale nakonec byla po lobingu Agrární komory Slovenska snížena na 40 tisíc EUR. Kromě nedostatku financí mají na Slovensku mladí, kteří se rozhodli hospodařit,

problém také se získáváním půdy. Předkupní právo má totiž vždy stávající nájemce půdy a přednost při prodeji mají také zájemci, kteří vlastní budovy. Začínajícím zemědělcům by tedy měl pomoci stát formou vydání vždy 10 ha půdy.

Stejně jako Česká republika, ani Slovensko nebude mít redistributivní platbu, která by mohla být další podporou rodinných farem. Hranice pro redistributivní platbu byla na Slovensku stanovena na 26 hektarů. Argumentem slovenského ministerstva pro nezavedení této platby byla obava ze spekulací. Pokud se týče přímých plateb, je na Slovensku zhruba 17.000 žadatelů, z čehož jsou 2.000 velké obchodní společnosti, které obhospodařují 80 % plochy a jsou příjemci nejen 80 % přímých plateb, ale také 80 % finančních prostředků z PRV.

Združenie vlastníkov pôdy a agropodnikateľov Slovenska (ZVPAS)

ZVPAS, který nám výrazně pomohl s organizací zájezdu a jehož zástupcům tímto ještě jednou děkujeme, byl v roce 1990 založen samotnými zemědělci. Jednalo se především o starší lidi, kteří po revoluci usilovali o vrácení majetku a návratu k hospodaření na rodinných usedlostech. V devadesátých letech tak sdružení mělo několik tisíc členů. V současnosti je členů kolem pěti set.

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

Předsedou sdružení je aktuálně Ing. Vladimír Kočárik, který sám aktivně hospodaří v Senici (jen asi 15 km od Hodonína), kde se na 150 ha věnuje rostlinné výrobě. Kromě toho je starostou obce Radošovice.

Hlavní aktivitou ZVPAS se obhajoba zájmů svých členů, tedy soukromých zemědělců, a to především při jednání se státními institucemi. Dva zástupci ZVPAS se aktivně účastnili také vyjednávání PRV 2014-2020, a to jako členové pracovní skupiny MZe.

1. den – 22. června 2014

Farma rodiny Petříčkových, Siladice

Manželé Petříčkovi hospodaří v Siladicích nedaleko Trnavy na původním statku, který musela rodina za komunismu opustit. Areál, kde se původně Petříčkovi věnovali živočišné i rostlinné výrobě, (zejména pěstování a sušení tabáku) museli přenechat družstvu. V roce 1991 se jim podařilo získat statek zpět a s ním postupně i půdu. Aktuálně tedy hospodaří na 170 hektarech a věnují se spolu se dvěma zaměstnanci pouze rostlinné výrobě – jsou držiteli kvóty na cukrovku, pěstují potravinářskou pšenici a sladovnický ječmen, slunečnici a kukuřici na zrna. Sklizeň je prodávána přímo do kombajnu buď do Agropodniku Trnava (patří do skupiny Agrofert) nebo do Polnonákupu Galanta, který má německého majitele. Letošní výkupní cena za ozimou pšenici se pohybovala kolem 160 EUR/t.

Rozlehlý areál statku Petříčkových v Siladicích

Protože Siladice leží v úrodné oblasti, potýkají se zde zemědělci s poměrně vysokými cenami za půdu a nájem. Hektar orné půdy se zde prodává za ceny až 4.000 EUR, nájem se pohybuje zhruba kolem 100 EUR/ha, ale výjimkou není ani 150 EUR/ha. Druhým problémem jižního Slovenska je nedostatek vody. V oblastech chudých na srážky byly v minulosti vybudovány zavlažovací systémy, které ale

EVROPSKÝ ZEMĚDĚLSKÝ FOND PRO ROZVOJ VENKOVA:
EVROPA INVESTUJE DO VENKOVSKÝCH OBLASTÍ

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

CELOSTÁTNÍ SÍŤ PRO VENKOV

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

současní majitelé neudrží a systémy tak přestaly plnit svou funkci. Právě na využívání závlah získali Petříčkovi dotaci v roce 2002 ve výši 10.000 SVK. Dnes se tedy daří využívat alespoň část kanálů z nedalekého Váhu.

Petříčkovi patřili do skupiny SHR, kterým se přes prvotní vyřazení žádosti kvůli nedostatku bodů podařilo nakonec na dotace z PRV dosáhnout. Finanční podporu ve výši cca 1 mil. SVK využili na nákup traktoru John Deere v rámci opatření Modernizace farem.

Dotace z PRV byla využita na nákup traktoru John Deere

Farma rodiny Loveckých a Slobodné vinárstvo Majer, Zemianské Sady

Historie Slobodného vinárstva se píše teprve velmi krátkou dobu – založeno bylo před čtyřmi lety, ale zemědělství a vinařství je na statku v Zemianských sadech provozováno již velmi dlouhou dobu. Zdevastovaný statek, z něhož se rodina musela v roce 1949 vystěhovat, začali v roce 1992 obnovovat manželé Loveckých. V restituci získali původní hospodářský dvůr a zhruba 300 hektarů půdy (z toho 17 ha vinic) a nejprve vše pronajali třem soukromým zemědělčům. Spolupráce ale nefungovala úplně dobře, proto se po pěti letech rozhodli sami navázat na rodinnou tradici rostlinné výroby a pěstování vína. Ačkoliv pan Lovecký je povoláním stavař a paní Lovecká (původem z Čech) strojařka, podařilo se jim z ruin vybudovat fungující rodinnou farmu. Do provozu se před čtyřmi roky aktivně zapojily také jejich dvě dcery, které spolu založili vinařství a věnují se výrobě biovín.

Původně se manželé Loveckých pokoušeli využít rozsáhlý dvůr se spoustou staveb k živočišné výrobě, bohužel se ji ale především z důvodu nedostatku použitelné pracovní síly nepodařilo rozjet. Aktuálně se tedy věnují pouze rostlinné výrobě a zaměstnávají jednoho stálého agronoma a tři další pracovníky. Na 300 hektarech polí nedaleko Seredě farmáři pěstují především pšenici, ječmen, řepku, kukuřici a hrách, ale také méně časté proso a mák. Problém s kvalifikovanou pracovní silou se

EVROPSKÝ ZEMĚDĚLSKÝ FOND PRO ROZVOJ VENKOVA:
EVROPA INVESTUJE DO VENKOVSKÝCH OBLASTÍ

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

CELOSTÁTNÍ SÍŤ PRO VENKOV

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

v regionu do budoucna pravděpodobně ještě bude zhoršovat, protože před několika lety zde ukončila svou činnost střední zemědělská škola.

Stavby měly původně sloužit coby stáje, nyní jsou ale využívány jako sklady

Díky pěstování vína a bodovému zvýhodnění speciálních plodin se Loveckým podařilo v roce 2009 dosáhnout na dotaci z PRV už před změnou podmínek. Finanční příspěvek ve výši cca 60.000 EUR využili na nákup strojů do vinohradu, traktoru a nakladače. I díky této dotaci mohou nyní hospodařit bez potřeby objednávat služby od jiných kolegů. Výhodou je také možnost skladování téměř celé produkce v budovách dvora.

Už zmíněné Slobodné vinárstvo založily dcery Loveckých společně s manželem jedné z nich. Rozhodli se přestat prodávat hrozny ke zpracování jiným vinařům a využít krásný zachovalý sklep ve dvoře, který sloužil už za první republiky k výrobě vín oblíbených v uměleckých kruzích. Kapacita výroby je asi 30.000 litrů ročně, finalizuje se zatím ale méně vína – jednak je prioritou kvalita a také se vyrábí právě tolik vína, aby byla pokryta poptávka. Vinohrad je v systému integrované produkce a víno je vyráběno bez přidávání umělých kvasinek a enzymů, pouze na čistě přírodní bázi.

EVROPSKÝ ZEMĚDĚLSKÝ FOND PRO ROZVOJ VENKOVA:
EVROPA INVESTUJE DO VENKOVSKÝCH OBLASTÍ

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

CELOSTÁTNÍ SÍŤ PRO VENKOV

Katarína Kuropková Lovecká je spolu s manželem Mišom duší vinařství.

Z odrůd padl výběr především na bílé odrůdy, kterým se ve zdejších spíše chladnějších podmínkách daří – Veltlín zelený, Rulandské šedé, Sauvignon, Tramín červený a Děvín, z červených se zde daří Frankovce, Cabernetu a Alibernetu. Specialitou podniku je tzv. oranžové víno, které se vyrábí z hroznů Rulandského šedého macerací a kvašením na slupkách po dobu 25 dnů. Odbýt je řešen přímo prodejem z farmy přes e-shop, dále přes vinotéky a restaurace a stáčené lze koupit také na hudebních festivalech na Slovensku, které majitelé objíždějí se stánkem.

2. den – 23. června 2014

Rodinná farma Francisciových, Košúty

Další rostlinářskou rodinnou farmu na jižním Slovensku jsme navštívili v Košútech u Galanty, na úrodné trnavské tabuli. Provoz farmy obnovili po roce 1989 manželé Francisciovi, kteří v restituci získali zpět asi 45 hektarů a původní statek se zahradou. Ještě před rozjetím PRV se jim podařilo získat 70% dotaci na stavbu haly, která se dnes využívá jako sklad na produkci. Další velký sklad byl postaven později, aby se zabránilo problémům s výkupem obilí a bylo možné oddálit prodej. K dispozici je také vlastní čistička.

Aktuálně farmu vlastní otec se starším ze dvou synů, na farmě dále pracuje manželka a mladší syn a čtyři zaměstnanci. Společně obhospodařují (většinou bezorebně) 100 hektarů vlastní a asi 200 hektarů pronajaté půdy, na nichž se pěstují pouze klasické plodiny – sladovnický ječmen, potravinářskou pšenici a kukuřici na zrno. Kvalita zdejší středně těžké až těžké půdy je vynikající, ale stejně jako jinde na jižním Slovensku jí chybí vláha. To mělo za následek v poslední době snížení průměrných výnosů v oblasti až na polovinu. Zavlažovací systémy sice v oblasti jsou, ale zemědělci je nejsou schopni využívat, protože kanály nejsou udržované a čerpadla nefungují. Stát údajně zvažuje

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

podporu výstavby a obnovy závlah, ale navrhovaná cena za závlahovou vodu je poměrně vysoká. EU údajně tlačí na snižování spotřeby vody požadavkem, aby farmáři platili jeden eurocent za m³ závlahové vody – což by při závlaze 30 mm odpovídalo 30 EUR/ha.

Odpad z čištění obilí a sláma se zpracovávají na pelety.

Důležitým produktem farmy v Košútech jsou kromě obilí také pelety. Ty se vyrábějí už sedm let z odpadu z čištění obilí a slámy. Výroba pelet pomáhá udržet stabilní příjmy farmy především v letech, kdy je horší úroda. Ročně se vyrábí kolem 1.500 tun a jejich odbyt byl dlouhou dobu zajištěn v České republice, ale protože zelené bonusy jsou nyní pouze pro české výrobce, museli Francisciovi začít exportovat do Polska. Cena pelet se bez dopravy pohybuje kolem 70 EUR/t. Jako hobby mají na farmě také dvě mléčné krávy.

EVROPSKÝ ZEMĚDĚLSKÝ FOND PRO ROZVOJ VENKOVA:
EVROPA INVESTUJE DO VENKOVSKÝCH OBLASTÍ

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

CELOSTÁTNÍ SÍŤ PRO VENKOV

Roční produkce pelet je asi 1.500 tun.

Prioritou rodinné farmy je nákup půdy a zvýšení celkové výměry. Půda se v oblasti prodává zhruba za ceny kolem 3.000 EUR/ha. Nákupy jsou kromě poměrně vysoké ceny komplikované také spekulacemi na trhu s půdou, farmáři ale věří, že spekulacím v budoucnu zabrání nový zákon.

V rámci PRV farma žádné dotace zatím nezískala, Peter Francisci je ale aktivní v MAS a mladší syn se připravuje na podání žádosti o finanční podporu pro mladého začínajícího farmáře v nadcházejícím programovacím období PRV.

Rodinná biofarma Agrokruh, Hrubý Šúr

Velmi zajímavá byla návštěva naprosto netradiční farmy Jána Šlinského, který se věnuje produkci biozeleniny. Jeho farma Agrokruh je pojmenována podle originálního technického řešení, které má redukovat ruční práci, která u zeleniny tvoří nezanedbatelný podíl, tím snížit cenu produktů až na úroveň konvenčních a zároveň se vyhnout problémům s nepříteli výkonnými zaměstnanci, s nimiž měl bohaté zkušenosti ze svého předrevolučního působení v JRD. Základem technického řešení jsou kruhová políčka, v jejichž středu je pevný otočný bod. Na něm je připevněno otočné rameno na elektrický pohon, na který je možné připojit libovolné pracovní náčiní – sečku, podrývače, hrobkovače, plečkovač nebo plošinu na vykonávání nezbytných ručních prací. Tento „agrotechnický most“, jak jej pan Šlinský nazývá, pohybuje pracovním náčiním po řádku ve tvaru spirály, jedna otáčka trvá 6 – 20 minut a obdělání celého pole je tedy zhruba do dvou hodin. Kruhy jsou umístěny těsně vedle sebe, takže rameno lze mezi nimi jednoduše přesouvat. Veškeré stroje si pan Šlinský vyrábí sám, převážně z materiálu nakoupeného na šrotovištích, takže náklady jsou skutečně minimální.

Pan Šlinský ochotně vysvětlil veškeré technické detaily agromostu.

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

Pan Šlinský ale rozhodně není žádný snílek, který by si myslel, že ekologický přístup zachrání svět a je možné jej uplatit všude. Naopak pojmenovává pro některé bionadšence typický přístup jako „ezotericko-romantický“, který je sice hezkou představou, ale nerespektuje fyzikální limity a hmotnou realitu a je otrockou dřinou s malou výtěžností. Jeho opakem je pak podle farmáře přístup „technokraticko-byrokratický“ a ten zase nerespektuje biologiku života a jeho negativem je zhutnění půdy, pěstování v monokulturách a přílišné používání chemie. Účelem systému agrokruh je z obou přístupů převzít to lepší a vytvořit udržitelný způsob pěstování zeleniny, který je ale schopen nasytit více lidí než jen majitele pole. Zároveň je právě zelenina nejvhodnější plodinou pro ekologické pěstování – dělá se na malé ploše a nevádí zde tolik riziko neúrody.

Optimální rozloha farmy odpovídá asi dvěma hektarům. Na této ploše je 15 políček o ploše cca 0,1 hektaru, které je schopen bez problému obhospodařit jeden člověk s pomocí pěti agromostů. Vypěstovaná zelenina pokryje spotřebu asi 60 rodin. Farma má v sortimentu v podstatě všechny běžné druhy zeleniny, například rajčata, papriky, brambory, dýně, fazole, kořenovou i listovou zeleninu – jednak kvůli osevnímu postupu a také pro zajištění široké nabídky. Protože farma razí trvale udržitelný a ekologický přístup, jsou na nevyužitých trojúhelnících mezi kruhovými poli stabilizační plochy na podporu biodiverzity – osázené především bylinkami a okrasnými květinami.

EVROPSKÝ ZEMĚDĚLSKÝ FOND PRO ROZVOJ VENKOVA:
EVROPA INVESTUJE DO VENKOVSKÝCH OBLASTÍ

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

CELOSTÁTNÍ SÍŤ PRO VENKOV

Mezi kruhovými políčky jsou tzv. ekostabilizační plochy.

Půdu (2 ha) pan Šlinský získal před patnácti lety od stejně zapáleného kolegy oplátkou za poskytnutí know-how – oba tedy nyní hospodaří stejným způsobem a koncept převzal už i třetí farmář a zajímají se o něj další. To je ostatně i záměrem pana Šlinského – nechce zvětšovat svoji farmu, ale spíše pomoci k vytvoření co nejvíce malých dvouhektarových biopěstíren.

Originální přístup měl farmář také k financování celého projektu, které je založené na komunitně podporovaném hospodaření. Zájemce o odběr zeleniny z farmy složí bezúročnou půjčku 1.000 EUR se splatností na pět let. Výměnou za to nakupuje zeleninu v biokvalitě za stejnou cenu, jako je v supermarketu za konvenční. Odbyt tedy obchází další články řetězce a zákazník má přímý kontakt s pěstitelem, což je zárukou kvality. Zároveň tak zákazníci investují své peníze smyslně do obnovy krajiny a půdy. Roční hrubá tržba se pohybuje v průměru kolem 21.000 EUR, čistý zisk pak měsíčně vychází na 750 EUR. Dotace samozřejmě nebere, protože za tak malou částku rozhodně nestojí papírování a kontroly, kterých má i tak dost díky ekocertifikaci (kvůli nadměrné byrokracii slovenské kontrolní organizace má Agrokrus certifikaci přes český Biokont).

Rodinná farma Pémových, Patince

Velmi akční mladá rodina, která se zabývá rostlinnou výrobou a provozem zahradnictví, hospodaří v nejjižnějším výběžku Slovenska, jen 500 metrů od maďarské hranice. To se také projevuje na klimatických podmínkách – v době naší návštěvy na konci června už byly žně téměř u konce. V této oblasti v minulosti hospodařilo jen málo sedláků, většinu půdy měla církev a panstvo, a Pémovi tak byli už před 100 lety se čtyřmi hektary největšími sedláky v obci. Nyní mají zhruba pět set hektarů čistě orné půdy (z toho asi 65 vlastních) a jsou v Patincích jedinými soukromníky. Pan Pém je aktivní také v zastupitelstvu obce a je

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

předsedou Sdružení mladých farmářů Slovenska (ASYF), které bylo založeno před šesti lety za účelem prosazení lepších podmínek pro mladé a začínající farmáře, kterých je na Slovensku nedostatek. Aktuálně má asi 80 členů + dalších dvacet čekatelů na členství. Bálint Pém je za ASYF členem pracovní skupiny, která vyjednává nové nastavení PRV pro období 2014- 2020, bohužel ale zatím sdružení není členem Monitorovacího výboru PRV, což situaci poněkud komplikuje.

*Ing. Bálint Pém je
předsedou Sdružení
mladých zemědělců.*

Farma je klasickým rodinným podnikem, půdu restituovali už prarodiče současného majitele farmy a rodiče ji za uplynulých zhruba dvacet let dali dohromady. Pan Pém starší je nyní už v důchodu, ale na farmě má samozřejmě i nadále důležité slovo – má na starosti sklizeň úrody. Kromě rodiny jsou na farmě dva zaměstnanci. Manželka pana Péma provozuje zahradnictví.

Margita Pémová se věnuje provozu zahradnictví.

Na orné půdě pěstují v Patincích většinou bezorebně především ozimy, a to z důvodu nedostatečných srážek na jižním Slovensku. Jako meziplodina se Pémovým osvědčila olejná ředkev, která se sice poměrně složitě sklízí, ale bude dobrou volbou pro plnění greeningu, protože vytváří velké množství hmoty. Semeno ředkve se dá dobře prodat do Francie. Jako jedni z mála na Slovensku mají ve větším množství také mák (osevní plocha máku je u našich sousedů asi jen 2.000 ha), na 80 hektarech morfinový, s odbytem do Zentivy, na dalších plochách je pak klasický mák, u něž se stále častěji zaměřují na ruční sběr a přímý prodej, protože cena je čtyřnásobná (8 EUR/kg) než při prodeji do výkupu. Za tímto účelem také koupili šetrný stroj na otevírání makovic a aktuálně připravují provoz čističky a baličky máku z ručního sběru.

EVROPSKÝ ZEMĚDĚLSKÝ FOND PRO ROZVOJ VENKOVA:
EVROPA INVESTUJE DO VENKOVSKÝCH OBLASTÍ

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

CELOSTÁTNÍ SÍŤ PRO VENKOV

Při pěstování máku je prioritou kvalita, proto se Pémovi zaměřili na ruční sběr a přímý prodej.

Pémovi mají bohaté zkušenosti s využíváním Programu rozvoje venkova – s pomocí různých dotací udělali většinu investic na farmě, pokud se týče strojů i budov – v roce 2009 se jim podařilo čerpat zhruba 69 tis. EUR na nákup strojů a přes 50 tisíc EUR na stavbu skladovací haly. Další dotace získala Margita Pémová ze sektorového operačního programu. Systém čerpání dotací ale podle pana Péma není rozhodně nastavený ideálně. Jako problém vidí jednak špatné nastavení povinnosti dělat výběrové řízení při investici nad 10.000 EUR, ale hlavně zdlouhavý proces posuzování projektů, kdy se o některých rozhoduje až dva roky.

3. den – 24. června 2014

Južné Sady, Kravany nad Dunajom

Problém s odbytem ovoce vyřešila v poslední době spousta pěstitelů v ČR zpracováním a přímým odbytem. Stejně postupovalo také mnoho ovocnářů na Slovensku a rozhodl se takto i pan Gejza Varga, který má zhruba 10 hektarů jabloní a hektar hrušní, vše v systému integrované produkce. Nedávno se mu podařilo z PRV získat 50% dotaci na vybudování zpracovatelského místa a nákup linky na zpracování ovoce. Dotace byla ve výši 72.000 EUR a návratnost celé investice je spočtena na cca 5 let. Vzhledem k tomu, že v okolí je ovocnářů s podobnými problémy s odbytem mnoho, je linka využívána nejen pro Južné sady pana Vargy, ale i pro kolegy a zpracuje se zde ročně kolem 180 tun ovoce.

Linka ročně zpracuje asi 180 tun ovoce.

Južné sady začaly také se sušením ovoce.

Hlavním produktem firmy jsou pasterizované ovocné šťávy bez jakýchkoliv přísad, které se prodávají v tzv. bag-in-box baleních přímo přes e-shop, do restaurací i obchodů. Aby byla nabídka dostatečně zajímavá, nakupují se další druhy ovoce a zelenina od místních farmářů či z Maďarska a jablečná šťáva se míchá do různých směsí – například s bezinkou, rakytníkem, višní nebo červenou řepou. Doplnkovým produktem jsou vynikající sušené hrušky, jablka a švestky.

Ekologická farma Jaroslava Roziaka, Michalková

V roce 1993 začal na původním rodinném statku Michalkové u Zvolena hospodařit bývalý hasič Jaroslav Roziak. Protože vlastní pozemky se nepodařilo získat z družstva zpět, pronajal si 17 hektarů travních porostů a na nich začal s chovem ovcí. Aktuálně se farma rozkládá na 160 hektarech luk a pastvin v kopcovité krajině v nadmořské výšce kolem 700 m n. m. a stádo čítá celkem 350 kusů ovcí – z toho je asi 40 kusů ovcí mléčného plemene Lacaune, několik čistokrevných Valašek a stovacet ovcí masných kříženců. K tomu je zde jako doplněk 10 kusů masného skotu plemene Galloway.

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

Na farmě v Michalkové je šlechtitelský chov plemene Lacaune.

Hlavní složku příjmů farmy tvoří mléko. Dojí se dvakrát denně, v jednoduché kruhové dojírně, která je výrobkem člena ASZ Vsetín, pana Ondrucha. Dojení trvá zhruba hodinu a následně se mléko ihned převezí do minimlékárny, která je zřízena v domě po rodičích paní Roziakové, který je přímo ve Zvoleni. Ta denně zpracovává zhruba 80 litrů mléka na jogurt, bryndzu a další druhy sýrů. Díky ideální poloze přímo ve městě je veškerá produkce bez problémů prodána přímo z malého obchůdku na statku. Stádo mléčných ovcí je zároveň šlechtitelským chovem, takže pan Roziak prodává také plemenný materiál.

Jednu třetinu mléka zpracuje paní Roziaková na bryndzu, zbytek na jogurt a sýry.

EVROPSKÝ ZEMĚDĚLSKÝ FOND PRO ROZVOJ VENKOVA:
EVROPA INVESTUJE DO VENKOVSKÝCH OBLASTÍ

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

CELOSTÁTNÍ SÍŤ PRO VENKOV

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

Masné ovce se porážejí přímo na farmě a veškeré maso je opět prodáno napřímo ve Zvoleni. Jehněčí za cenu 6 EUR/kg, skopové kolem 2 – 2,5 EUR/kg. V případě zájmu nabízejí zákazníkům Roziakovi také upečení masa přímo na farmě. Situace s vlnou je prakticky stejná, jako v ČR – je v podstatě neprodejná, proto se ji Roziakovi snaží aspoň částečně zpracovat. Všechna produkce je certifikovaná v biokvalitě, ale kvůli nadměrné administrativní zátěži zvažují manželé, že z ekologického zemědělství vystoupí.

Celá farma zaměstnává kromě manželů Roziakových ještě jednoho pracovníka, který se společně s ovčáckým psem stará o stáda ovcí. Činí se ale i dvě starší dcery z celkem čtyř dětí – jedna vyrábí mýdla s přídavkem kozího mléka, druhá čokoládu a alespoň občas také pomáhají prodávat v obchůdku. Sortiment v něm doplňuje také domácí chléb, který paní Roziaková peče na objednávku, a výrobky z vlny.

V roce 2009 získal pan Roziak dotaci z PRV ve výši zhruba 50 tisíc EUR na investice do chovu a nákup techniky. Dotace byla využita na nákup dvou strojů, stavbu seníku a hrazení pro ovce.

Jednoduchý seník byl postaven s pomocí dotace z PRV v roce 2009.

Rodinná farma Sedliakových, Velká Lúka

Vladimír Sedliak hospodaří od roku 2004 v původním areálu družstva, které odkoupil po krachu. Jedná se o stejné družstvo, které zde bylo v roce 1951 založeno jako první v okrese, na statku zabraném otci pana Sedliaka. Dnes se zde rodina věnuje chovu mléčných ovcí a rostlinné výrobě. Na 440 hektarech jsou z větší části travní porosty, zhruba 150 hektarů orné půdy slouží především pro pěstování obilí a kukuřice – jednak pro vlastní spotřebu krmiv, část se prodává v malém, a když je dobrá cena tak i do výkupu. Dále k farmě patří 40 hektarů lesa. Farma zaměstnává celkem 10 lidí – tři jsou v rostlinné výrobě, zbytek pracuje kolem ovcí.

EVROPSKÝ ZEMĚDĚLSKÝ FOND PRO ROZVOJ VENKOVA:
EVROPA INVESTUJE DO VENKOVSKÝCH OBLASTÍ

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

CELOSTÁTNÍ SÍŤ PRO VENKOV

Celkový počet ovcí na farmě je zhruba 1.200 kusů, dojí se asi osm stovek ovcí. Původně zde byl chov plemene Cigája, kvůli pořízení dojírny před pěti lety se ale začalo převádět na Lacaune, které lépe snáší strojní dojení. Pro čtyřicetimístnou dojírnu se rozhodli kvůli úspoře pracovní síly a lepší hygieně, ale nevýhodou je poměrně velká spotřeba energie a také častější mastitidy, které se u ovcí nijak neléčí. Dojí se dvakrát denně, první začíná ve 4 hodiny ráno, kolem osmé se ovce vypouštějí na pastvu. Ve tři odpoledne se vrací a po druhém dojení už zůstávají ve stáji. Dojivost je kolem 135 litrů na ovci, takže celkově na farmě ve Velké Lúce ročně nadojí přes 100.000 litrů ovčího mléka, které putuje přímo do výroby bryndzy. Výkupní cena se pohybuje mezi 0,95 – 0,98 EUR/l a po mléku je stále velká poptávka, takže s odbytem nejsou žádné problémy.

Dojírna pro 40 ovcí zvládne spolu se čtyřmi zaměstnanci 200 ovcí za hodinu.

Bahnění se plánuje tak, aby na Velikonoce měla jehňata váhu zhruba 10 kilo. Připouštění je volné, na každých 40 bahnic je ve stádě jeden beran. Rodí se v průměru 131 jehňat na 100 bahnic a zhruba 80 % porodů proběhne během tří týdnů. Zhruba 200 jehniček je vybráno na obnovu stáda, zbytek se prodá do Itálie za 2,4 EUR/kg. Vlnu lze prodat pouze na technické účely a cena je maximálně 0,8 EUR/kg, přičemž jen ostříhání vychází na jedno euro.

Pan Sedliak využil v roce 2004 hned první možnost financovat v rámci PRV nákup strojů. Celkem v rámci jedné žádosti získal 60% dotaci na celkem pět strojů. Protože více volných peněz bylo v opatřeních na investice do lesa, rozhodl se žádost směřovat na lesní stroje. V uplynulém období PRV pak ještě úspěšně podal dvě žádosti – na investici do chovu ovcí zhruba 50.000 EUR a dalších více než 70.000 EUR na nákup zemědělské techniky. V současné době už se mu podmínky zdají složitější

než v minulosti, proto další investice požizuje spíše na úvěry.

4. den – 25. června 2014

Ekologická farma Borise Baláža, Sklené

V malé vesničce Sklené u Turčianských Teplic hospodaří od roku 1994 Ing. Boris Baláž, který zde získal do nájmu zhruba 150 hektarů od bývalého státního podniku. Časem ještě dalších 30 hektarů přibýlo a celá farma je po dvouletém přechodném období registrována od roku 2000 jako ekologická. Zaměřena je výhradně na chov zvířat, a to masného skotu, ovcí a koní a doplňkově prasat a drůbeže. Hlavním produktem farmy je tak bio maso, které je prodáváno přímo z farmy formou balíčků. Zhruba 60 hektarů orné půdy slouží pro pěstování píce (jilek, vojtěška, jetel), zbytek jsou louky a pastviny.

Pro masná plemena skotu a ovcí se pan Baláž rozhodl zejména kvůli malé náročnosti na pracovní sílu a lepšímu odbytu. Začal s chovem skotu plemene Hereford, postupně křížil Simentálem, Blonde d'Aquitaine a Charolais. Základní stádo má aktuálně 50 kusů a celoročně je chováno venku. Výjimkou je pouze období telení, kdy je skot v přístřešku. Stejně je to i se stádem zhruba 40 ovcí plemene Romney a Kent, a to přes to, že v kopcovité krajině je v zimě běžně půl metru sněhu a kromě velkého množství divočáků se zde občas potulují i vlci. Díky svému přístupu k chovu zvířat byla rodinná farma ve Skleném v roce 2004 oceněna Velesovým rohem hojnosti jako nejlepší ekofarma. Ocenění, které předává slovenská Sloboda zvierat, časopis Slovenský chov a kontrolní organizace Naturalis, získal pan Baláž za nejlepší podmínky pro chov zvířat s ohledem na jejich přirozené potřeby.

Skot si farmář nechává porážet na jatkách (cena v živém se pohybuje aktuálně kolem 2,8 EUR), ovce poráží přímo na farmě zhruba ve věku 100 dnů (30 – 35 kg). Balíčky hovězího a jehněčího se pak prodávají za cenu 7 EUR/kg. Na cenu přitom podle pana Baláže nemá vliv, zda bylo zvíře chováno v ekologickém režimu – značka bio slouží spíš pro lepší propagaci, než že by ovlivnila zisky farmy.

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

Na pastvinách ve Skleném je také stádo asi 22 koní plemene hucul. Toto nenáročné plemeno malých koní pochází z východních Karpat a své jméno získalo podle etnické skupiny Huculů, pastevců, kteří žili v ukrajinských a rumunských Karpatech a živili se chovem ovcí a koz. S pomocí malých horských koní pak sváželi mléčné produkty z hor na trhy do měst, cestou zpět si občas někde přilepšili drobnou krádeží. Na obratných konících pro ně pak nebyl problém zmizet rychle v horách. Slovo hucul znamená zbojník, což v této souvislosti dává smysl.

Huculové jsou velmi nenároční a není pro ně problém být celoročně venku.

Za Rakousko-Uherska pak byli huculové systematicky chováni pro potřeby armády. Po druhé světové válce se jejich stavy snížily na pouhých 300 kusů a záchrana plemene byla odstartována až v roce 1974, kdy bylo zařazeno do chráněného genofondu původních a primitivních plemen hospodářských zvířat FAO. Pro zařazení koně mezi genové zdroje je na Slovensku nutné splnit tři podmínky – kromě doložení původu je to zařazení do hlavní plemenné knihy a úspěšné absolvování výkonnostní zkoušky, tzv. huculské stezky, která je dlouhá 2,5 kilometru a má 15 překážek. Pan Baláž se věnuje produkci chovných koní, proto i jeho stádo huculů je zařazeno do genové rezervy. Problémem je ale klesající cena – zatímco před pěti lety se ceny tříletých chovných koní pohybovaly kolem 50 – 60 tisíc SVK, dnes jsou ceny přibližně na třetině.

EVROPSKÝ ZEMĚDĚLSKÝ FOND PRO ROZVOJ VENKOVA:
EVROPA INVESTUJE DO VENKOVSKÝCH OBLASTÍ

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

CELOSTÁTNÍ SÍŤ PRO VENKOV

Dotace z PRV v roce 2005 byla využita na nákup techniky na obhospodařování travních porostů.

Z Programu rozvoje venkova čerpal pan Baláž v roce 2005 podporu na nákup několika strojů na obhospodařování travních porostů. V dalších letech (2006 a 2011) se ještě pokoušel o další investiční podporu žádat, ale žádosti bohužel z důvodu nedostatku finančních prostředků nebyly přijaty. Podařilo se mu získat pouze dotaci ve výši 70.000 SVK v rámci opatření přizpůsobení podniku v personální oblasti.

Diskuse s farmáři a starosty z okresu Svidník, Rožtoky

Starosty a začínající farmáře z okresu Svidník zajímala situace v České republice.

Ve večerních hodinách jsme se v Podduklianském osvetovém stredisku zúčastnili workshopu s názvem ***Má Dukla potenciál na rozvoj farmaření?*** Workshop uspořádalo občanské sdružení Dukla pro starosty obcí, farmáře a mladé zájemce o podnikání v zemědělství. Katastr obce Roztoky, kde se setkání konalo v nově zrekonstruované roubence osvětového střediska, zasahuje až na hranici s Polskem a na Ukrajinu je to odtud asi 50 km vzdušnou čarou. Jedná se o jednu z nejdlehlších oblastí Slovenska a je zde druhá nejvyšší nezaměstnanost v rámci Slovenska. Občanské sdružení se proto snaží podpořit především nově začínající zemědělce, protože právě tento obor je zde poměrně perspektivním. Největší překážkou, kterou ale začínající farmáři musí překonat, jsou dlouhodobé nájemní smlouvy, které znemožňují dostat se k půdě. Situaci by aspoň částečně měl usnadnit nový návrh zákona, který slibuje nově začínajícím zemědělcům 10 ha ze státního pozemkového fondu.

Podduklianské osvetové stredisko nabízí ubytování ve zrekonstruované roubence v areálu hvězdárny.

5. den – 26. června 2014

Rodinná farma Hutka AGRO BESKYD, Vyšný Mirošov

O něco jednodušší začátky hospodaření, než má většina zájemců o farmaření, měl díky svému otci, který mu s farmou finančně pomáhá, Miroslav Sim. V roce 2012 odkoupil se svým kamarádem zchátralý areál družstva a začali hospodařit na 30 hektarech vlastní a asi 270 hektarech pronajaté půdy. Vzhledem ke kvalitě půdy jsou zde nájemy samozřejmě nižší než na jižním Slovensku, Miroslav Sim pronajímá většinou za cenu 18 EUR/ha, pouze za církevní půdu, které má v nájmu asi 50 ha, platí 35 EUR/ha. Většina pozemků je trvale zatravněná, pouze 13 hektarů je orná půda, která slouží pro pěstování krmného obilí pro vlastní potřebu farmy.

Část strojů do začátku pomohl pořídit otec mladého farmáře.

Jinak se pan Sim s kolegou a jedním zaměstnancem věnuje chovu masného skotu plemene Limousine, který je celoročně venku. V roce 2012 nakoupili v zahraničí stádo jalovic za cenu 2,5 EUR/kg a plemenného býka z aukce na Slovensku (3.000 EUR) a v letošním roce mají tedy první ročník telat. Odbyt zatím vyřešený není.

Do budoucna plánují ve Vyšném Mirošově především investice do budov, na něž by si rádi požádali o podporu z PRV. V nadcházejícím období jsou totiž investice do staveb pro živočišnou výrobu jednou z priorit nastavenou v Programu rozvoje venkova. Dosud zatím o žádné dotace nežádali – především z toho důvodu, že farma byla založena teprve nedávno. Díky finanční podpoře otce nebylo nutné ani žádat o úvěry na techniku. Část strojů se navíc daří půjčovat od nedalekého komunálního družstva (viz níže).

Na opravu areálu bývalého družstva by chtěl pan Sim požádat o dotaci.

Komunálne polnohospodárske družstvo, Šarišské Čierne

V Šarišském Čierném původně fungovalo JRD Smilno, které se po transformaci rozdělilo na několik částí. Tu v Šarišském Čierném převzal jistý veterinář původem z Afghánistánu, bohužel se mu ale nepodařilo jej udržet v příliš dobré kondici, a tak družstvo v roce 2002 převzala s několikamilionovým dluhem obec, která nechtěla ztratit pracovní příležitosti pro své obyvatele. Zůstalo zachováno s.r.o., aby podílníci nepřišli o svůj majetek a družstvo začal vést místní starosta, pan Buvalič. Symbióza družstva s obcí se projevuje i v sociální funkci, kterou družstvo má - je schopné přechodně zaměstnat lidi, kteří přijdou o práci, a poskytuje také dotovaná pracovní místa přes úřad práce.

Celkem má družstvo v Šarišském Čierném 700 hektarů zemědělské půdy a 600 ha lesa. Pouze kolem stovky hektarů je pronajato od státu za minimální cenu, zbytek jsou pozemky podílníků. Většinu půdy opět tvoří travní porosty sloužící jako pastviny pro skot, 60 hektarů je určeno k pěstování především ovsa a triticales – vše se spotřebuje buď pro vlastní zvířata, nebo na deputát pro podílníky.

Družstvo nedávno začalo s chovem prasat plemene mangalica.

Hlavní činností je chov skotu. Původně zde bylo stádo dojnic, ale postupně se kvůli klesající ceně mléka (aktuálně cca 0,3 EUR/l) a nedostatku kvalifikované pracovní síly přechází křížením býkem plemene Charolais na masný skot. Aktuálně je zde asi 250 kusů základního stáda, ročně se prodává asi 100 – 120 kusů na zástav (ceny kolem 2,2 – 2,5 EUR/kg). Nově v družstvu začínají také s chovem prasat plemene mangalica. Toto plemeno známé především pro své kvalitní sádlo (údajně bez obsahu tzv. zlého cholesterolu) se využívá především na výrobu uzenin. Poté, co po druhé světové válce kvůli své náročnosti na krmení a malému počtu selat mangalica téměř vymizela, se obliba tohoto plemene nejen na Slovensku ale i u nás začíná vracet. V družstvu v Šaříšském Čierném zatím chovají 10 prasnic, které se připouštějí přirozeně. V jednom vrhu je 7 – 9 selat, která jsou buď prodávána hned po odstavu zhruba ve věku 6 týdnů, nebo vykrmována do hmotnosti 130 – 140 kg a následně prodávána podílníkům. Protože zatím není možnost pastvy, je nutné prasnice přikrmovat zelenou pící.

Družstvo má dále řadu doplňkových činností, počínaje službami v lesnictví a zemědělství, konče vyvážením komunálního odpadu pro obec. Disponuje totiž neuvěřitelnou sbírkou techniky všeho druhu. Pan předseda Buvalič se nechce zbavovat žádných strojů a vše se tedy skladuje pro možné další využití na náhradní díly.

Starou techniku družstvo zásadne neprodává, ale skladuje pro další využití na náhradní díly.

Z hlediska dotací využilo družstvo v roce 2007 dotaci zhruba 4.500.000 SVK na modernizaci hospodářského dvora. Ta byla využita na nákup strojů a investici do živočišné výroby – především zařízení stáje pro chov prasat.

Farma Dubina, Čelovce

Stejně jako předchozí farmář začali Ján Volkai a Pavol Loča hospodařit koncem devadesátých let, když odkoupil družstvo v likvidaci. Se svým společníkem mají nyní dohromady asi 200 hektarů vlastních a tisícovku hektarů pronajaté půdy. Rozlehlý areál družstva se jim daří postupně opravovat a stavby využívat jako sklady a stáje pro skot a prasata. Farma zaměstnává kromě svých majitelů dalších osmnáct lidí, kterým majitelé vyplácí čistou mzdu ve výši 3 EUR/hod.

V rámci rostlinné výroby je produkce zaměřena na pěstování obilovin a olejnin, především pšenice, ječmene, slunečnice, řepky, kukuřice na zrno i na siláž a čiroku. V době naší návštěvy už byl kompletně sklizen ozimý ječmen, výnos byl v průměru 6,3 tuny a aktuální cena 125 EUR/t. Farma má vlastní sušičku na obilí a nedávno majitelé pořídili čtyři sila na 44 tun obilí – část nákladů pokryla dotace z Programu rozvoje venkova. Původně podpora sice měla být ve výši 50 %, ale ve finále došlo k navýšení nákladů na stavbu sil a dotace ve výši asi 47 tis. EUR tak pokryla zhruba jen 40 % investice. Další dotace v podobné výši byla využita na rekonstrukci haly. Pavol Loča pak dále získal ze Sektorového operačního programu Polnohospodárstvo finance na nákup postřikovače.

Největší dva problémy, kterých se oba společníci obávají, jsou spojeny s konkurencí ze zahraničí. Jednak se chystá otevření trhu s Ukrajinou, která by na Slovensko mohla exportovat zemědělské komodity za velmi nízké ceny. Druhým problémem je zvyšující se cena půdy v oblasti, v návaznosti na zahraniční investory, kteří by rádi využili zdroje teplé vody v podloží k pěstování ovoce a zeleniny ve sklenících.

V Čelovcích zůstal i přes špatné výkupní ceny prozatím chov prasat, a to necelá padesátka prasnic různých plemen. Špatné výkupní ceny farma částečně řeší tím, že prasata prodává zaměstnancům a zhruba 25 kusů ročně zpracuje přímo ve vlastní kuchyni, kde se připravují obědy pro zaměstnance. Kromě toho v Čelovcích chovají menší stádo masného skotu, ovcí a koz a několik desítek slepic a hus.

Farma využívá přilehlé pastviny k chovu masného skotu, ovcí a koz.

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

Rodinná farma Jána Sokolyho, Stanča

Po dvou dnech strávených v kopcovité krajině středního a východního Slovenska jsme se na poslední dvě farmy vrátili do nížinaté oblasti, tentokrát ve východní části Slovenska. V obci Stanča jen pár kilometrů od maďarské hranice hospodaří Ján Sokoly společně se svým synem. Původně vystudovaný chemik zde před revolucí pracoval ve státním statku, kde bývala farma s 500 kusy dojnic a tisícovkou býků. Po revoluci zde proběhla restituce, v níž si většina vlastníků nechala vyplatit svoje podíly (za hektar půdy se vyplácelo 26.700 SVK) a následně šel statek do konkurzu. Bohužel se na stavu několika dvorů, které ke statku patřily, podepsali i místní obyvatelé, kteří nově zrekonstruované budovy začali rozebírat na stavební materiál. Po této etapě zde chvíli působil soukromý vlastník a ten v roce 1998 celý areál prodal panu Sokolymu.

Farma je velmi dobře vybavena stroji, s nimiž poskytuje služby na 1.200 ha.

Ten se zde věnuje na 300 hektarech půdy, z nichž je asi 70 ha vlastních, pěstování obilovin a olejnin. Půda je zde velmi úrodná, ani tak ale ceny a nájmy za půdu nedosahují těch na jižním Slovensku. Skladování produkce má pan Sokoly vyřešeno v původních halách po státním statku, v plánu je nyní pořízení sušičky na obilí. Aktuálně probíhá také přesun farmy do nového areálu v obci, kde jsou lepší prostory pro stroje a nové kanceláře. Starý areál bude buď nabídnut k prodeji, nebo pronajat.

Protože farma je velmi dobře vybavena stroji, velkou část příjmů tvoří také služby, které pan Sokoly se synem dělají asi na 1.200 hektarech. Další složku příjmů tvoří autobusová doprava, kterou ale farmář spíš než jako výdělečnou činnost bere jako svůj koníček.

EVROPSKÝ ZEMĚDĚLSKÝ FOND PRO ROZVOJ VENKOVA:
EVROPA INVESTUJE DO VENKOVSKÝCH OBLASTÍ

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

CELOSTÁTNÍ SÍŤ PRO VENKOV

Aktuálně probíhá přesun do nového areálu.

Farmě ve Stanči se podařilo využít několik projektů k financování investic. Ještě před rozjetím PRV to byla investiční dotace na nákup strojů ve výši 3.150.000 SVK (60 % pořizovací ceny strojů) a v roce 2009 díky tlaku ZVPAS prošel i původně zamítnutý projekt na rekonstrukci podlahy ve skladovací hale a nákup strojů za celkem 75.000 EUR.

Vinarstvo Tokaj Macík, Malá Trňa

Závěr zájezdu obstaralo vinařství Tokaj Macík, kde jsme absolvovali prohlídku sklepů s degustací tokajského vína a patřičným odborným výkladem. Sklepy v Malé Trni jsou jedněmi z posledních zachovalých historických sklepů, které místní obyvatelé vykopali v sopečné vyvřelině tufu původně jako úkryty před tatarskými nájezdníky ve 13. století. Kromě toho zde skladovali potraviny a časem přišli na to, že zde dobře zraje víno. Je zde celoročně 11°C, vysoká vlhkost, která zaručuje malý odpar vína a samozřejmě několik desítek druhů plísní. Největší rozmach zde zažila výroba tokajského v 15.-17. století, kdy produkce v Malé Trni dosahovala asi 6 milionů litrů.

Tokajským vínem může být nazýváno pouze víno vypěstované v oblasti Tokaj, kterou vymezil v roce 1908 uherský zákon a která zahrnuje asi 900 hektarů vinic ve čtyřech slovenských obcích a necelých 6.000 hektarů v Maďarsku. Tato oblast se vyznačuje dlouhým podzimem, během něhož víno přezrává a za přispění botrytické plísně se mění v cibéby. Podle jejich obsahu se tokajské dělí na samorodé (pouze netříděné bobule, kde podíl cibéb závisí na ročníku, zraje dva roky, z toho aspoň rok v dřevěném sudu), tokajské výběry a tokajské esence. Množství cibéb pro výběry se odměřuje putnami – podle počtu puten o objemu 28 litrů v jednom göncském sudu (136,6 litru) se vína dělí na tři až šesti putnová. Cibéby se následně zalijí moštem nebo vínem z bobulí ze stejné vinice a ročníku, jako jsou cibéby. Výběr následně zraje aspoň tři roky, z toho dva v sudu.

Nejvyšší sortou tokajského jsou pak esence, které lze ale koupit jen vzácně a za ceny začínající kolem 3.000 korun za litr. Tokajská výběrová esence se vyrábí prakticky stejně, jako výběr, ale cibéb je

potřeba ještě o něco větší množství, aby výsledný produkt splňoval hranici 180 g cukru/l. Vůbec nejvzácnější je pak tokajská esence-nektar, kterou lze vyrobit jen z některých ročníků cibéb, a to přirozeným kvašením samotoku pouze z cibéb. Pro výrobu jednoho litru nektaru je potřeba 3 tun cibéb, což odpovídá produkci z cca 10 ha vinice. Kvašení trvá několik let, protože za vysokého obsahu cukru postupuje velmi pomalu. Tomu odpovídá i cena, která dosahuje několika desítek tisíc korun. Trvanlivost takového produktu je ale prakticky neomezena, klidně i několik stovek let.

Vinařství Tokaj Macík je asi nejznámějším výrobcem tokajského vína na Slovensku (celkem je jich na Slovensku pouhých deset). Rodinná firma, kde nyní vína produkuje již čtvrtá generace Macíkových, vlastní 100 hektarů vinic (pro pěstování se aktuálně využívá pouze 40 ha), kde pěstují především tři hlavní odrůdy používané pro výrobu tokajského – transylvánský Furmint, Lipovinu původem z Chorvatska a Muškát žlutý, který sem dovezli Římané. Vína zrají ve sklepích, z nichž je zatím zpřístupněno 300 metrů, dalších 600 metrů je nyní před rekonstrukcí. Ročně produkují asi 200 tisíc litrů vína, které se prodává do celého světa. Nejdražší lahve se prodávají až za několik tisíc EUR, rekordní lahev se zatím prodala v přepočtu za zhruba půl milionu korun. Vína od Macíků ale oceňují konzumenti pravidelně také ve vinařských soutěžích.

Závěr

Cílem cesty bylo srovnání nejen obecně zemědělství na Slovensku a v ČR, ale především využití investičních dotací z evropských fondů v obou státech. Díky spolupráci s profesní organizací soukromých zemědělců ZVPAS se podařilo sestavit pestrý program z návštěv farem v několika odlišných oblastech Slovenska. Přestože se jednalo z drtivé většiny o rodinné farmy, jejich zaměření a přístup se od sebe poměrně odlišovaly, takže jsme měli možnost posoudit celkem reprezentativní vzorek slovenského zemědělství.

Pokud se týče Programu rozvoje venkova, který byl nejvyužívanějším investičním nástrojem, pohled rodinných farem byl zcela jistě negativně ovlivněn nespravedlivým přístupem k různým velikostem

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

a zaměřením podniků při stanovování bodového systému. Slovenská vláda se sice snažila podpořit živočišnou výrobu a pěstování speciálních plodin, ale její snaha byla ve výsledku spíše kontraproduktivní.

V nastavení slovenského PRV samozřejmě nemohou být velké rozdíly, protože hlavní rámec je nastaven evropskými pravidly. Nicméně poměrně nás překvapil fakt, že většina zemědělců žádala o poměrně vysokou finanční částku s tím, že z projektu byl následně hrazen nákup několika strojů (např. traktor + celá řada strojů pro obhospodařování travních porostů). Druhá odlišnost od českých zvyklostí spočívala v tom, že zemědělci ihned po vyhlášení výzvy začali nakupovat stroje, aniž by měli sebemenší jistotu, že jejich projekt bude úspěšný. Výsledkem pak byla v mnoha případech nepříjemná nutnost nakoupené stroje vrátit. Zemědělci si také velmi často stěžovali na nedostatečné či přímo mylné informace, které často dostávali na školeních, které se k chystaným výzvám PRV vztahovaly.

Tento zájezd organizovaný Asociací soukromého zemědělství okresu Litoměřice byl jednou z prvních společných akcí české a slovenské organizace sdružující rodinné farmy. Spolupráce bude v budoucnu určitě nadále rozvíjena – ať už v rámci letošního Roku rodinných farem, tak i v další budoucnosti. Čeští a slovenští farmáři mají mnoho společného, týkají se jich stejné problémy a mohou si být vzájemně hodně nápomocni při konzultování postupu například právě při nastavování evropských dotačních programů v jednotlivých státech.

Ing. Veronika Jeniková, 11. 8. 2014

EVROPSKÝ ZEMĚDĚLSKÝ FOND PRO ROZVOJ VENKOVA:
EVROPA INVESTUJE DO VENKOVSKÝCH OBLASTÍ

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

CELOSTÁTNÍ SÍŤ PRO VENKOV